

Łupiński, Stanisław

Zapobiegawcze zarządzenia ordynariusza wobec oskarżonego

Studia Teologiczne 15, 203-207

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STANISŁAW ŁUPIŃSKI

ZAPOBIEGAWCZE ZARZĄDZENIA ORDYNARIUSZA WOBEC OSKARŻONEGO

Treść: Wstęp; I. Uwagi wstępne; II. Motywy zarządzeń zapobiegawczych; 1. Zapobieżenia zgorzleniom; 2. Ochrona wolności świadków; 3. Zagwarantowanie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości; III. Przedmiot zapobiegawczych zarządzeń ordynariusza; Zakończenie.

WSTĘP

W kościelnym postępowaniu sądowym oskarżony może liczyć na wyrozumiałość i przebaczenie. Taka postawa łączyła się z posłuszeństwem i unizieniem wobec Kościoła. Zawsze Kościół zwalczał grzech, natomiast grzesznika usiłował ratować. Biskup jako sędzia, mając przy sobie asesorów, wysłuchiwał zarówno oskarżyciela jak i obwinionego, który mógł na rozprawę przyprowadzić świadków i obrońców. Procesu nie wszczynano, jeśli nie pojawił się oskarżyciel.

W artykule podjęto temat zapobiegawczych zarządzeń ordynariusza wobec oskarżonego. Łączy się ta postawa z zapobieżeniem zgorzleniu, ochroną wolności świadków i prawidłowym wymiarze sprawiedliwości.

I. UWAGI WSTĘPNE

Ordynariusz jako sędzia, jest zobowiązany przed wydaniem wyroku, do posunięć administracyjnych wobec oskarżonego. Pełnienie posługi kapłańskiej, przebywanie na pewnym terytorium, publiczne przyjmowanie Eucharystii, to niektóre przyczyny nawet zgorzlenia. Aby temu zapobiec ordynariusz powinien zarządzić temu, aby zapewnić sprawiedliwość a jednocześnie chronić dobro publiczne.

Sprawiedliwość domaga się przestrzegania prawa i zapobiegania ogólnemu zgorzeniu. Prawo kościelne powinno jednocześnie zagwarantować ochronę wolności świadków występujących w procesie.

II. MOTYWY ZARZĄDZEŃ ZAPOBIEGAWCZYCH

Może się zdarzyć, że oskarżony, mimo że nie zapadł jeszcze wyrok skazujący, musi ponieść pewne konsekwencje swojego czynu, który stał się powodem wniesienia aktu oskarżenia. Konsekwencje te nie mają charakteru karnego, lecz tylko administracyjny. Są one niekiedy kanoniczne, jeżeli oskarżony dopuścił się cięższego przestępstwa. Wynikają one ze szczególnych motywów: zapobieżenia zgorzeniom, ochrony wolności świadków oraz zagwarantowania prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

1. Zapobieżenie zgorzeniom

Przez zgorzenie (*scandalum*) należy tu rozumieć zły przykład albo oburzenie moralne, spowodowane złym postępkem oskarżonego. Naganne postępowanie oskarżonego może wywierać zły wpływ na innych, czyli dostarczać złego przykładu, a tym samym wciągnąć do grzechu, ale może też spowodować oburzenie u znacznej części tych, do których wiadomość o tym postępowaniu dotarła. Zgorzenie następuje niezależnie od intencji sprawcy czynu zakazanego¹.

Ordynariusz jest zobowiązany do przeciwdziałania zgorzeniu, które wyrządza znaczne szkody duchowe. Chrystus Pan surowo przestrzega przed zgorzeniami².

2. Ochrona wolności świadków

Motywy zarządzeń zapobiegawczych może być ochrona wolności świadków (*testium libertas protegenda*). W postępowaniu dowodowym z reguły występują świadkowie. Ich obiektywne zeznania dostarczają ważnych argumentów zarówno na korzyść oskarżonego, jak i przeciwko niemu. Otóż gdyby roztropnie przewidywano, iż oskarżony będzie usiłował uformować świadków na swoją korzyść, pouczać ich zgodnie z własnym interesem czy też przekupić, a więc pozbawić świadków wolności w zeznawaniu prawdy

¹ Zob. B.H. Markelbach, jw., vol. I, s. 730-742; S. Olejnik, *W odpowiedzi na dar i powołanie Boże. Zarys teologii moralnej*, Warszawa 1979, s. 528-529.

² Mt 18,7: „*Biada światu z powodu zgorzeń! Muszą wprowadzić przyjsć zgorzenia, lecz biada człowiekowi, prze którego dokonuje się zgorzenie*” - Zob. Mk 9,42-48; Łk 17,1n; 1 Kor 10, 32; 2 Kor 6,3.

przed sądem i uczynić ich niewiarygodnymi, ordynariusz może przedsięwziąć w stosunku do oskarżonego odpowiednie czynności.

Nie chodzi tu o czystą możliwość wpływania na świadków, lecz o możliwość opartą na pozytywnych przesłankach. Mogą one wynikać np. z charakteru oskarżonego: z jego znanej przedsiębiorczości pod tym względem, z jego wpływu na otoczenie, albo z charakteru świadków, którzy będą podatni na perswazje oskarżonego, przekupni, bądź wiadomo, że są lichych obyczajów.

3. Zagwarantowanie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości

Wymiar sprawiedliwości przebiega prawidłowo, jeżeli opiera się na zasadzie prawdy obiektywnej. Zasada ta może być naruszona m.in. wskutek manipulacji oskarżonego. Oskarżony bowiem, działając „per fas et nefas”, pragnąc za wszelką cenę wykazać bezpodstawność aktu oskarżenia i swoją niewinność, może utrudniać sędziemu wyświetlenie sprawy, co w konsekwencji może odbić się na wyroku. Np. oskarżony mógłby zastraszyć lub przekupić świadków, zniszczyć dowody rzeczowe przestępstwa i jego ślady itd.

Prawo procesowe chcąc zapobiec ewentualnym manipulacjom oskarżonego, a tym samym zagwarantować prawidłowy wymiar sprawiedliwości, upoważnia ordynariusza do wydania odpowiednich aktów administracyjnych.

III. PRZEDMIOT ZAPOBIEGAWCZYCH ZARZĄDZEŃ ORDYNARIUSZA

Z wyżej wymienionych motywów ordynariusz, wysłuchawszy zdania promotora sprawiedliwości i wezwawszy samego oskarżonego, może w każdym stadium procesu:

- powstrzymać oskarżonego od sprawowania posługi kapłańskiej bądź jakiegoś urzędu kościelnego, bądź też wykonywania zadania kościelnego;
- nakazać lub zakazać oskarżonemu przebywania w jakimś miejscu lub na jakimś terytorium;
- zabronić oskarżonemu przystępowania publicznie do Najświętszej Eucharystii.

Wymienione sankcje nie muszą być zastosowane łącznie, chyba że domagałyby się tego szczególne okoliczności. Powinny one być odwołane bezwzględnie, jeżeli ustała przyczyna ich ustanowienia. Przestają one obowiązywać z mocy samego prawa z chwilą zakończenia procesu³.

³ Kan. 1722: „*Ad scandala praevenienda, ad testium libertatem protegendam et ad iustitiae cursum tutandum, potest Ordinarius, audito promotore iustitiae et citato ipso accusato, in quolibet processus stadio accusatum a sacro ministerio vel ab aliquo officio et munere ecclesiastico arcere,*

Należy zwrócić uwagę na to, iż przy ustanowieniu powyższych sankcji administracyjnych obowiązują pewne formalności, a mianowicie:

- wysłuchanie zdania promotora sprawiedliwości (audito promotore iustitiae) oraz

- wezwanie samego oskarżonego (citato ipso accusato).

Wysłuchanie zdania promotora sprawiedliwości ma na celu uniknięcie przez ordynariusza niebezpieczeństwa subiektywizmu i lekkomyślnego skrzywdzenia oskarżonego. Trzeba tu jednak stwierdzić otwarcie, że z reguły to promotor sprawiedliwości przedkłada ordynariuszowi wniosek o zastosowanie sankcji zapobiegawczych, mając ku temu przyczynę prawną. Ordynariusz jednak nie może przychylić się do tego wniosku bezkrytycznie, lecz jest obowiązany wezwać promotora sprawiedliwości i wysłuchać jego argumentów obiektywnych; tym bardziej powinien to uczynić, jeżeli wniosek o wydanie zapobiegawczych zarządzeń przedłożył sędzia albo zarządzenia te ordynariusz pragnie wydać z własnej inicjatywy.

Zarządzenia zapobiegawcze ordynariusz może wydać dopiero po powiadomieniu oskarżonego o dekrete cytacyjnym i wezwaniu go do sądu; zarówno po jego pierwszym przesłuchaniu, jak i w toku procesu. Może je wydać mimo niestawienia się oskarżonego w sądzie po jego wezwaniu.

Oskarżonego obciąża obowiązek posłuszeństwa wobec zarządzeń zapobiegawczych ordynariusza. Gdyby jednak tymi zarządzeniami poczuł się pokrzywdzony, mógłby wnieść rekurs do autora dekretu, zgodnie z przepisem kan. 1734§1 i 2. Motywem odwołania się do dekretu może być tylko przeświadczenie oskarżonego, że dekret ten jest krzywdzący z racji obiektywnych, a nie tylko subiektywnych. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. zabraniał oskarżonemu odwołania się od tego rodzaju decyzji ordynariusza⁴. W nowym Kodeksie nie ma wzmianki o zakazie rekursu, stąd stosujemy ogólne zasady o wnoszeniu odwołania.

Dawny Kodeks Prawa Kanonicznego zarządzeniom zapobiegawczym ordynariusza poświęcił trzy kanony⁵; w nowym Kodeksie treść ich została nieco zmodyfikowana przez zrezygnowanie z postanowień raczej drugorzędnych⁶.

ei imponere vel interdicere commorationem in aliquo loco vel territorio, vel etiam publicam sanctissimae Eucharistiae participationem prohibere; quae omnia, causa cessante, sunt revocanda, eaque ipso iure finem habent, cessante processu poenali".

⁴ KPK 1917, kan. 1958.

⁵ Tamże, kan. 1956-1958.

⁶ Zob. M. Lega, V. Bartocetti, jw., vol. III, s. 296-311; T. Pawluk, *Kanoniczny proces karny*, s. 145.

ZAKOŃCZENIE

Kościół nie uważa swej władzy karania za pierwszorzędny sposób prowadzenia wiernych do uświęcenia i zbawienia; karanie jest środkiem dalszym „ad salutem animarium procurandam”. Dlatego oskarżony w procesie karnym ma możliwości do obrony, wynikające z jego uprawnień do obrony przed oskarżeniem.

Oskarżony w procesie karnym ma nie tylko uprawnienia, lecz także obowiązki. Zastosowanie się do zarządzeń zapobiegawczych ordynariusza, wydanych po wniesieniu aktu oskarżenia, stawienie się osobiste na wezwanie sędziego, przestrzeganie wymierzonej kary i naprawienie szkód wynikłych z przestępstwa. Do tego dochodzi zapobieżenie zgorszeniu, ochrona wolności świadków i wymierzenie sprawiedliwej kary oskarżonemu.

VORBEUGUNGSMASSNAHMEN DES DIÖZESANBISCHOFS GEGEN DEN ANGEKLAGTEN

ZUSAMMENFASSUNG

Im Artikel wurden die Pflichten des Diözesanbischofs gegen den Angeklagten vor dem Urteilstellen dargestellt.

Der Artikel wird auf folgende Kapitel aufgeteilt:

1. Allgemeine Bemerkungen
2. Ursachen der Vorbeugungsmassnahmen
 - 2.1. Vorbeugung der Entrüstung
 - 2.2. Freiheitszusicherung der Zeugen
 - 2.3. Gewährleistung der ordnungsgemässigen Rechtsprechung
3. Gegenstand der Vorbeugungsmassnahmen des Diözesanbischofs.